

LATVIJAS REPUBLIKAS BĒRNU UN ĢIMENES LIETU MINISTRIJAS
VALSTS BĒRNU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS INSPEKCIJA

Teātra iela 3, Rīga, LV-1050, tālrunis: 7359128, fakss: 7359159, e-pasts: pasts@bti.gov.lv

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas
Uzraudzības nodaļas
2007.gada bērnu tiesību ievērošanas rādītāju
salīdzinošā analīze
(pilsētās un rajonos)

Viena no inspekcijas pamatfunkcijām saskaņā ar Ministru kabineta 2005.gada 29.novembra noteikumu Nr. 898 „Valsts bērnu tiesību aizsardzības nolikums” 2.1.punktu ir:

- uzraudzīt un kontrolēt Bērnu tiesību aizsardzības likuma un citu bērnu tiesību aizsardzību regulējošo normatīvo aktu ievērošanu.

Inspekcijas valsts bērnu tiesību aizsardzības inspektori (turpmāk tekstā - inspektori) 2007.gadā veica 644 bērnu tiesību ievērošanas pārbaudes:

- 1) bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādēs – 154 pārbaudes;
- 2) internātskolās – 41 pārbaude;
- 3) speciālajās internātskolās – 72 pārbaudes;
- 4) vispārīzglītojošās skolās – 192 pārbaudes;
- 5) pirmsskolas izglītības iestādēs – 57 pārbaudes;
- 6) brīvības atņemšanas iestādēs – 6 pārbaudes;
- 7) sociālās korekcijas izglītības iestādēs – 10 pārbaudes;
- 8) sporta un atpūtas nometnēs – 76 pārbaudes;
- 9) ārstniecības iestādēs – 10 pārbaudes;
- 10) citās iestādēs – 26 pārbaudes.

Kopumā visās bērnu tiesību ievērošanas pārbaudēs anketēti 2618 bērni un veiktas pārrunas ar 8023 bērniem.

2007.gadā inspektori veica 192 bērnu personu lietu pārbaudes:

- 1) bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādēs –96 pārbaudes;
- 2) internātskolās – 29 pārbaude;
- 3) speciālajās internātskolās – 64 pārbaudes;
- 4) speciālajās izglītības iestādēs – 3 pārbaudes.

Kopumā visās bērnu personu lietu pārbaudēs pārbaudītas 6982 bērnu personas lietas.

Sadarbībā ar Bērnu un ģimenes lietu ministrijas reģionālajiem audžuģimeņu konsultantiem inspektori 2007.gadā veica 100 pārbaudes 77 audžuģimenēs.

Sadarbībā ar pašvaldību policijas darbiniekiem inspektori 2007.gadā piedalījās 137 reidos klubos, internetzālēs, peldvietās un citās pusaudžu un jauniešu pulcēšanās vietās.

Sociāli informatīvās kampaņas „Stopēt bīstami” ietvaros inspektori veica skolēnu aptauju, kā arī tika apkopotas 5525 anketas par bērnu stopēšanas iemesliem un paradumiem.

Visbiežāk inspektori konstatēja pārkāpumus bērna tiesību **uz privātās dzīves, personas neaizskaramību un brīvību** ievērošanā, t.i. pārkāpts Bērnu tiesību aizsardzības likuma 9.pants, kas nosaka bērna tiesības uz privāto dzīvi, dzīvojamās telpas un korespondences noslēpumu, personas neaizskaramību un brīvību, kā arī to,

ka pret bērnu nedrīkst izturēties cietsirdīgi, nedrīkst viņu mocīt un fiziski sodīt, aizskart viņa cieņu un godu.

Konstatētie Bērnu tiesību aizsardzības likuma 9.panta pārkāpumi 2007.gadā

	Ārpusģimenes aprūpes iestādes			Internātskolas			Skolas			Pirmsskolas			Citas iestādes		
	V	D	C	V	D	C	V	D	C	V	D	C	V	D	C
Daugavpils				1			3	1							
Jelgava				1											
Jūrmala							1	2							
Liepāja	1														
Rēzekne															
Rīga	1	1		2	1		5	3							
Ventspils								1							
Republikas pils.	2	1		4	1		9	7							
Aizkraukles raj.:		1			1										
Alūksnes rajons:							4	2							
Balvu rajons:					2		1	3							
Bauskas rajons:	2	2					2	1							
Cēsu rajons:				1	2			4							
Daugavpils raj.:															
Dobeles rajons:					1					2					
Gulbenes rajons:							2	2							
Jēkabpils rajons:	1			1	1		1	1							
Jelgavas rajons:				2	1		2			1					
Krāslavas rajons:					2		1								
Kuldīgas rajons:				1	1		2	1		1					
Liepājas rajons:				1	2		2								
Limbažu rajons:							1								
Ludzas rajons:								1							
Madonas rajons:								2							
Ogres rajons:	1						2	1							
Preiļu rajons:								1							
Rēzeknes rajons:							2	1						1	
Rīgas rajons:	1						4	1		1			1		
Saldus rajons:	1				1										
Talsu rajons:				1											
Tukuma rajons:					1			1							
Valkas rajons:					1			1							
Valmieras rajons:				1				2		1					
Ventspils rajons:	2	2			1			1							
Rajonos:	8	5		8	17		26	26		1	5		1	1	
Valstī kopā:	10	6		12	18		35	33		1	5		1	1	

Apzīmējumi saīsinājumiem:

V- vienaudži

D- darbinieki

C- citas personas

Lielākais konstatēto vardarbības gadījumu skaits ir vispārizglītojošās skolās – 68 gadījumi, 35 gadījumos konstatēta vienaudžu vardarbība, 33 gadījumos – vardarbība no darbinieku puses. Rīgā konstatēti 5 gadījumi, kad bērni cietuši no vienaudžu vardarbības, bet Rīgas un Alūksnes un rajonos katrā 4 vardarbības gadījumi, pārējās pilsētās un rajonos konstatēti 1 – 3 vienaudžu vardarbības gadījumiem vispārizglītojošās skolās.

Pēc konstatēto vardarbības gadījumu skaita vispārizglītojošajām skolām seko internātskolas un ārpusģimenes aprūpes iestādes.

Analizējot pārbaužu rezultātus pa rajoniem un pilsētām, secināms, ka visvairāk vardarbības gadījumu konstatēts Rīgā (13), Daugavpilī (5), Rīgas rajonā (9), Bauskas un Cēsu rajonos (7 gadījumi katrā rajonā).

Ņemot vērā minēto, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija 2008.gadā uzsāks darbu pie iecietības kampaņas realizēšanas skolās. Sadarbībā ar skolēnu domju pārstāvjiem tiks veikta skolēnu anketēšana, lai identificētu skolēnu savstarpējās vardarbības cēloņus, kā arī apzinātu skolēnu, pedagogu un vecāku mijiedarbības pozitīvās un negatīvās iezīmes. Pēc veiktās aptaujas rezultātiem plānots organizēt fokusgrupas, kurās piedalītos visu trīs minēto pušu pārstāvji un kopā meklētu risinājumus konstatēto problēmu un risku mazināšanā.

Vienlaikus, inspektori arī 2008.gadā organizēs tikšanās ar pedagogiem, vecākiem un bērniem, kuru laikā tiks sniegta informācija par aktualitātēm bērnu tiesību aizsardzības jomā, pievēršot pastiprinātu uzmanību vienaudžu vardarbībai un bērnu pienākumiem.

Inspekcija 2008.gadā plāno turpināt organizēt radošās darbnīcas ārpusģimenes aprūpes iestāžu audzinātājiem, kā arī izglītības iestāžu pedagogiem, kā arī iesaistīties nodibinājuma „Dardedze” realizētajā projektā, kas sekmētu vienaudžu vardarbības mazināšanu izglītības iestādēs.

2007.gadā inspektori konstatēja 31 gadījumu, kad tika pārkāptas **bērna tiesības uz pilnvērtīgiem dzīves apstākļiem**, t.i., pārkāpts Bērnu tiesību aizsardzības likuma 10. pants, kas nosaka bērna tiesības uz tādiem dzīves apstākļiem un labvēlīgu sociālo vidi, kas nodrošina pilnvērtīgu fizisko un intelektuālo attīstību.

Visvairāk pārkāpumi konstatēti bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādēs un internātskolās, biežāk pārkāpumi ir saistīti ar to, ka bērniem netiek nodrošinātas kvalitatīvas un dažādas brīvā laika pavadīšanas iespējas, tajā skaitā tādas, kas veicina dzīvei nepieciešamo sociālo un sadzīves prasmju apguvi. Dažos gadījumos konstatēts, ka internātskolās 8 – 10 bērni dzīvo vienā istabā, kas rada papildus spriedzi, neļaujot bērniem pilnvērtīgi atpūsties un pabūt vienatnē.

Pārbaudēs konstatēts, ka vairāku internātskolu telpas nav pielāgotas bērniem ar kustību traucējumiem. Vienlaikus jāatzīmē, ka pārbaudēs netika konstatēti gadījumi, kad bērni nebūtu nodrošināti ar pietiekamu uzturu un apģērbu.

Konstatētie Bērnu tiesību aizsardzības likuma 10.panta pārkāpumi 2007.gadā

	Ārpusģimenes aprūpes iestādes	Internātskolas	Skolas	Pirmsskolas	Ģimenes	Citas iestādes
Daugavpils	1	1				
Jelgava	1					
Jūrmala						
Liepāja	1					
Rēzekne						
Rīga	2	2	1	2	1	
Ventspils						
Republikas pilsētās:	5	3	1	2	1	
Aizkraukles rajons:	1					
Alūksnes rajons:						
Balvu rajons:						
Bauskas rajons:	1			1		
Cēsu rajons:			1	1		1
Daugavpils rajons:						
Dobeles rajons:	1					
Gulbenes rajons:				1		
Jēkabpils rajons:						
Jelgavas rajons:		2				
Krāslavas rajons:						
Kuldīgas rajons:						
Liepājas rajons:						
Limbažu rajons:	1		1			
Ludzas rajons:						
Madonas rajons:						
Ogres rajons:	1					
Preiļu rajons:						
Rēzeknes rajons:	1					
Rīgas rajons:						1
Saldus rajons:			1			
Talsu rajons:						
Tukuma rajons:	1	1				
Valkas rajons:						
Valmieras rajons:	1					
Ventspils rajons:						
Rajonos:	8	3	3	3	0	2
Valstī kopā:	13	6	4	5	1	2

2007.gada pārbaudēs inspektori konstatēja, ka 16 gadījumos tiek **pārkāptas bērna sociālās tiesības**, t.i., pārkāpts Bērnu tiesību aizsardzības likuma 12.pants. Lielākoties pārkāptas bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu tiesības saņemt sociālās garantijas, konstatēti 9 šādi gadījumi ārpusģimenes aprūpes iestādēs.

Inspektori veiktajās pārbaudēs konstatēja 16 gadījumus, kad bija **pārkāptas bērna brīvības**, kas paredzētas Bērnu tiesību aizsardzības likuma 13.pantā, t.i.

tiesības brīvi izteikt savas domas, šajā nolūkā saņemt un sniegt jebkāda veida informāciju, tiesības tikt uzklautam, kā arī tiesības uz apziņas un ticības brīvību. Bērnām ir tiesības piedalīties pašpārvaldē izglītības, kultūras un sporta jomā. Jebkurās citās jomās, kas skar bērna intereses, bērna viedoklim veltāma pienācīga vērība atbilstoši viņa vecumam un briedumam.

No minētajiem 16 gadījumiem 6 gadījumos konstatēts, ka pārkāptas bērna brīvības ārpusģimenes aprūpes iestādēs un 6 gadījumos konstatēti pārkāpumi internātskolās, 4 gadījumos skolā. Minētie pārkāpumi saistīti ar to, ka iestādēs nav nodrošināta iespēja bērniem anonīmi paust savu viedokli. Pārkāpumi konstatēti Jelgavā, Liepājā, Rīgā un Balvu, Dobeles, Gulbenes, Jēkabpils, Liepājas, Saldus, Talsu un Tukluma rajonos.

2007.gadā veicot pārbaudes 10 gadījumos tika konstatēts, ka netiek pildīts Bērnu tiesību aizsardzības likuma 11.pantā noteiktais valsts pienākums nodrošināt visiem bērniem vienādas tiesības un iespējas iegūt izglītību atbilstoši katra spējām:

- izglītības iestāde sadarbībā ar vecākiem un pašvaldību speciālistiem nerisina jautājumu par bērna ilgstošiem neattaisnotiem skolas kavējumiem;
- bērniem liegta iespēja apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādes, nepietiekamu vietu skaita dēļ.

Minētie pārkāpumi tika konstatēti Rīgā, Balvu, Bauskas, Cēsu, Gulbenes, Madonas, Rīgas un Valkas rajonos.

Pārbaudot bērnu personas lietas ārpusģimenes aprūpes iestādēs, inspektori konstatēja 12 gadījumus, kad iestāžu darbinieki neinformēja Bērnu un ģimenes lietu ministrijas Adopcijas nodaļu par bērniem, kurus ir iespējams adoptēt, tādējādi liedzot minētiem bērniem iespēju uzaugt ģimeniskā vidē.

Inspektori 2008.gadā bērnu tiesību ievērošanas pārbaudēs ārpusģimenes aprūpes iestādēs turpinās risināt jautājumus, kas skar sociālās garantijas, lai audzēkņi tiktu informēti par viņu sociālajām garantijām sasniedzot pilngadību. Plānojot tikšanās ar bāriņtiesu darbiniekiem, īpaša uzmanība tiks pievērsta jautājumiem par bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu tiesību uz apdzīvojamo telpu saglabāšanu, nepieļaujot nelikumīgus darījumus ar bērnu īpašumiem laikā, kad viņi atrodas ārpusģimenes aprūpē.

Joprojām pārbaudēs bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādēs inspektori konstatē, ka iestāžu vadītājiem nav vienotas izpratnes par kabatas naudas izmaksas kārtību bērniem. Ņemot vērā minēto, 2007.gadā tika sagatavoti metodiskie ieteikumi ārpusģimenes aprūpes iestādēm par iekšējās kārtības noteikumiem, kuros pausts inspekcijas viedoklis par kabatas naudas izmaksas kārtību.

Pārbaudot bērnu personas lietas speciālajās internātskolās konstatēts, ka daudzos gadījumos bērnu personas lietās nav pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinuma, lietām ir pievienotas tikai bērna pārbaudes kartes, līdz ar to pārkāpti Ministru kabineta 2001.gada 20.novembra noteikumi Nr.490 "Noteikumi par izglītojamo uzņemšanu internātskolā, speciālās izglītības iestādē un pirmsskolas izglītības iestādes speciālajā grupā un atskaitīšanu no speciālās izglītības iestādes un pirmsskolas izglītības iestādes speciālās grupas".

Veicot pārbaudes, inspektori 126 iestādēs konstatēja, ka pieņemot darbā bērnu aprūpes, izglītības, veselības aprūpes un citu iestāžu vadītājus un darbiniekus, kurās uzturas bērni, darba devējs nav pieprasījis no Iekšlietu ministrijas Sodū reģistra izziņu par šo personu iespējamo sodāmību. Visos gadījumos pēc inspekcijas norādījuma šādas izziņas tika pieprasītas.

Gadījumos, kad notikusi fiziska vai emocionāla vardarbība iestādēs, tiek izvērtēts, vai notikušajā ir Krimināllikuma 174.pantā minētā noziedzīgā nodarījuma pazīmes, un vajadzības gadījumā par to tiek nosūtīta informācija izvērtēšanai tiesībsargājošām institūcijām.

Pēc bērnu tiesību ievērošanas pārbaudēs konstatētajiem normatīvo aktu pārkāpumiem un iesniegumos saņemtajām ziņām 38 gadījumos nosūtīta informācija tiesībsargājošām iestādēm, 12 gadījumos uzsākts kriminālprocess.

Gadījumos, kad inspektori pārbaudes laikā konstatē emocionālu vai fizisku vardarbību pret bērnu vainīgajai personai, izvērtējot nodarījuma smagumu var tikt sastādīts administratīvais pārkāpumu protokols. Vairākos gadījumos pārkāpumus pieļāvušās personas pēc inspektoru ieteikuma sodītas disciplināri.

Par bērnu tiesību pārkāpumiem sastādītie administratīvie protokoli un
piemērotie disciplinārsodi 2007.gadā

	Izvērtēt nepieciešamību piemērot disciplinārsodu	Disciplinārsods piemērots	Disciplinārsods netika piemērots	Sastādīts administratīvais protokols	Izbeigta lietvedība	Piemērots sods par administratīvo pārkāpumu
Daugavpils						
Jelgava						
Jūrmala	1	1				
Liepāja	1	1				
Rēzekne				1	1	
Rīga	2		2			
Ventspils						
Republikas pilsētās:	4	2	2	1	1	
Aizkraukles rajons:	1		1			
Alūksnes rajons:						
Balvu rajons:						
Bauskas rajons:	1	1				
Cēsu rajons:	1		1	1	1	
Daugavpils rajons:	1	1				
Dobeles rajons:						
Gulbenes rajons:	1	1		1		1
Jēkabpils rajons:	2	2		1		1
Jelgavas rajons:						

Krāslavas rajons:				1	1	
Kuldīgas rajons:						
Liepājas rajons:	1	1		4	3	1
Limbažu rajons:	2	1	1			
Ludzas rajons:						
Madonas rajons:						
Ogres rajons:	1	1				
Preiļu rajons:						
Rēzeknes rajons:						
Rīgas rajons:	1	1				
Saldus rajons:						
Talsu rajons:	1		1			
Tukuma rajons:				1		1
Valkas rajons:						
Valmieras rajons:	5		5	1	1	
Ventspils rajons:						
Rajonos:	18	9	9	10	6	4
Valstī kopā:	22	11	11	11	7	4

Apkopojot informāciju par inspektoru veiktajām bērnu tiesību ievērošanas pārbaudēm, kurās ieteikts 22 gadījumos, piemērot disciplinārsodu secināms, ka kopumā piemēroti 11 disciplinārsodi: 5 gadījumos darbinieki tika atbrīvoti no darba un 6 gadījumos tika piemēroti citi sodi – izteikts rājiens vai piezīme. Vienpadsmit gadījumos darbiniekiem netika piemērots disciplinārsods, piecos gadījumos tika izteikti mutiski aizrādījumi.

2007.gadā inspektori sastādīja 11 administratīvos pārkāpumu protokolus, septiņos gadījumos lietvedība tika pārtraukta, bet četros gadījumos tika piemērots administratīvais sods.

Secinājumi:

2007.gadā visbiežāk konstatēts, ka pārkāptas bērna tiesības uz aizsardzību no vardarbības.

Izvērtējot veikto pārbažu rezultātus, secināms, ka būtiskākie bērnu tiesību pārkāpumu cēloņi izglītības un ārpusģimenes aprūpes iestādēs salīdzinoši ar 2006.gadu nav mainījušies, un tie ir:

- sociāli nelabvēlīgas situācijas bērnu ģimenēs, kuras ilgstoši netiek risinātas;
- pašvaldībās vāji attīstīts sociālais darbs ar ģimenēm, kurās netiek nodrošināti apstākļi bērna pilnvērtīgai attīstībai;
- uzraudzības un disciplinēšanas trūkums un saskarsmes problēmas ģimenēs un iestādēs;
- konfliktsituāciju risināšanas prasmju trūkums bērniem, vecākiem un institūciju darbiniekiem;
- nepietiekama vardarbības risku izvērtēšana iestādēs;

- vāja izglītības un bērnu ārpusģimenes aprūpes iestāžu sadarbība ar vecākiem un citām valsts un pašvaldību iestādēm;
- individuālas pieejas trūkums katra bērna personībai un vajadzībām.

Nenoliedzami būtiskākā loma bērnu tiesību nodrošināšanā ir iestāžu un institūciju darbinieku profesionalitātei. Daudziem darbiniekiem trūkst zināšanu sociālajā jomā un pedagogijā, kā arī trūkst prasmju darbā ar bērniem. Konfliktsituāciju risināšanas un attiecību veidošanas prasmju trūkums veicina emocionālās un fiziskās vardarbības risku starp bērniem un iestāžu darbiniekiem.

Savukārt pašvaldības iestāžu speciālistu neprofesionālās rīcības dēļ ne visos gadījumos tiek nodrošinātas bērnu tiesības uz pilnvērtīgiem dzīves apstākļiem un labvēlīgu sociālo vidi, kā arī netiek ievērotas bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu tiesības uz sociālajām garantijām.

Inspekcijas darbības un ieteikumi atklāto problēmu risināšanā bērnu tiesību aizsardzības jomā

1. Bērnu tiesību ievērošanas pārbaudes un metodiskais darbs, sabiedrības informēšana

Bērnu tiesību ievērošanas pārbaūžu laikā iestādēs Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspektori pārbauda bērnu tiesību aizsardzību regulējošo normatīvo aktu ievērošanu, vienlaikus iestādēm tiek sniegta metodiskā palīdzība, kā arī tiek sniegti ieteikumi un uzdevumi konstatēto pārkāpumu novēršanai.

Izvērtējot bērnu tiesību ievērošanas pārbaudēs konstatētos pārkāpumus un situāciju bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādēs, inspekcija secina, ka minētajās iestādēs nepieciešama padziļināta izpēte, tādēļ 2008.gadā, sadarbībā ar nodibinājumu „Dardedze”, tiks izstrādāta metodika, lai varētu veikt padziļinātu bērnu psiholoģisko izpēti un vardarbības risku novērtēšanu iestādē. Sākotnēji izpēte tiks veikta trīs Latvijas bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādēs. Turpmāk plānots veikt šādu izpēti arī pārējās ārpusģimenes aprūpes iestādēs Latvijā. Sadarbības plānā ir ietverta arī valsts bērnu tiesību inspektoru un inspekcijas psihologu apmācība izstrādātās metodikas pielietošanā.

Lai nodrošinātu un pilnveidotu bērnu tiesību aizsardzību, inspekcija metodiskā darba ietvaros 2007.gada laikā organizēja 487 sanāksmes (tikšanās), 40 seminārus un 1 konferenci izglītības, ārpusģimenes aprūpes iestāžu, pašvaldību un valsts iestāžu speciālistiem.

2007.gadā liela uzmanība tika pievērsta tieši vardarbības jautājumam iestādēs, līdz ar to inspekcija rīkoja seminārus ārpusģimenes aprūpes iestāžu un speciālo internātskolu direktoriem, kuros īpaša vērība bija veltīta vardarbības novēršanas jautājumiem, kā arī starpinstitucionālās un starpprofesionāļu sadarbības jautājumiem. Vienlaikus inspekcija organizēja arī profesionālās izaugsmes seminārus (radošās darbnīcas) „Harmonisku attiecību veidošana bērnu ārpusģimenes aprūpes iestādē”

ārpusģimenes aprūpes iestāžu speciālistiem, kā arī izglītības iestāžu pedagogiem bija iespēja piedalīties inspekcijas organizētajos semināros (radošajās darbnīcās) „Harmoniskas vides veidošana skolā”, kurās kopā piedalījās 150 pedagogi un bērnu aprūpes iestāžu speciālisti. Ņemot vērā lielo ieinteresētību piedalīties minētajos semināros, inspekcija 2008.gadā plāno organizēt 8 radošās darbnīcas ne mazāk kā 200 pedagogiem, bērnu aprūpes iestāžu darbiniekiem un audzēkņiem par konfliktsituāciju risināšanu.

Savukārt inspekcijas rīkotajā konferencē „Citāds bērns skolā” pedagogi, psihologi, kā arī valsts un pašvaldības institūciju pārstāvji aicināja speciālistus, kuriem ikdienā jāstrādā ar bērniem, lielāku vērību pievērst skolēniem ar uzvedības vai mācību traucējumiem.

Analizējot situāciju, secināms, ka sabiedrībai un speciālistiem vēl aizvien pastāv daudz diskutējamu jautājumu, kas rada šaubas un bažas par pielietojamām metodēm bērnu audzināšanā un izglītošanā, tomēr speciālistu, kuri strādā ar bērniem, lielā interese par bērnu tiesību jautājumiem norāda uz to, ka viņi vēlas apgūt jaunas un atbilstošas metodes darbā ar bērniem.

Reizi ceturksnī inspekcija organizē seminārus pašvaldību bērnu tiesību aizsardzības speciālistiem. Šajās tikšanās tiek pārrunāti aktuālākie jautājumi bērnu tiesību aizsardzības jomā, kā arī jautājumi par sadarbības nodrošināšanu starp valsts, pašvaldību un nevalstiskajām organizācijām bērnu tiesību aizsardzības jautājumos.

Pašvaldību domes vai padomes tiek informēti par katras bērnu tiesību ievērošanas pārbaudes rezultātiem, kas attiecas uz iestādēm, kuras atrodas konkrētās pašvaldības teritorijā. Vienlaikus inspektori reģionos regulāri organizē tikšanās un seminārus par bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem. Tomēr jāņem vērā, ka inspekcijas resursi ir visai ierobežoti, lai nodrošinātu visu mērķauditoriju izglītošanu bērnu tiesību jautājumos, tādēļ tiek izmantota sadarbība ar citām valsts, pašvaldību un nevalstiskajām organizācijām.

2007.gadā inspekcija aktīvi līdzdarbojās sociālās korekcijas izglītības programmas izstrādē, saistībā ar sociālās korekcijas izglītības iestādē „Strautiņi” konstatētajiem bērnu tiesību pārkāpumiem. No 2007./2008.mācību gada sākuma sociālās korekcijas izglītības iestādes „Strautiņi” un „Naukšēni” jau izmanto jauno programmu.

Inspekcija, identificējot problēmu, kas saistīta ar iekšējās kārtības noteikumu īstenošanu ārpusģimenes aprūpes iestādēs, inspekcija sagatavojusi metodiskos ieteikumus iekšējās kārtības noteikumu izstrādei bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestādēs. Vienlaikus bērnu tiesību ievērošanas pārbaužu laikā izglītības iestādēs un tikšanās laikā ar pedagogiem konstatēts, ka izglītības iestādēs ir daudz neskaidru jautājumu par bērnu iesaistīšanu skolas vides sakopšanā, tādēļ inspekcija ir izstrādājusi ieteikumus izglītojamo iesaistīšanai skolas vides sakopšanā.

Savukārt, sabiedrības informēšanas funkcijas nodrošināšanai 2007.gadā veiktas šādas aktivitātes:

- inspekcijas mājas lapa tiek papildināta ar aktuālu un noderīgu informāciju gan bērniem, gan vecākiem, gan speciālistiem, kuri strādā ar bērniem. Turklāt, 2007.gadā realizēta mājas lapas pieejamība krievu un angļu valodā;

- sadarbībā ar plašsaziņas līdzekļiem nodrošināta sabiedrības informēšana par dažādiem problēmjautājumiem, kuri skar bērnu tiesību jomu, kā arī inspekcijas darbību, darbības rezultātiem un aktualitātēm. 2007.gadā inspekcija sagatavojusi un izsūtījusi medijiem 70 preses relīzes, pēc žurnālistu pieprasījuma sagatavoti un nosūtīti 62 komentāri;

- reizi ceturksnī inspekcija izdod mēnešrakstu, kurā interesenti var iepazīties gan ar inspekcijas darbības rezultātiem, gan inspekcijas aktualizētajiem jautājumiem bērnu tiesību jomā. 2007.gadā izdoti trīs mēnešraksti;

- 2007.gadā izstrādāti un izgatavoti vairāki informatīvie izdales materiāli: Bērnu un pusaudžu uzticības tālruņa bukleti divām mērķauditorijām; bukleti par tiesībām un pienākumiem divām dažādām mērķauditorijām; bukleti par bērnu drošību internetā; bukleti, plakāti un uzlīmes par stopēšanas bīstamību; un citi izdales materiāli;

- 2007.gadā nodrošināta uzticības tālruņa reklāmas izgatavošana un izvietošana uz maršruta trolejbusa, kā arī plakātu par stopēšanas bīstamību izvietošana dīzeļvilcienos un elektrovilcienos;

- sagatavots un izplatīts inspekcijas 2006.gada publiskais gada pārskats.

2. Bērnu līdzdalības veicināšana

Inspekcija savā darbībā ņemusi vērā nepieciešamību veicināt bērnu līdzdalību lēmumu pieņemšanā, kas saistīti ar bērnu tiesību jautājumiem. Ņemot vērā minēto, inspekcija 2007. gadā organizēja divus skolēnu konkursus „Es un Skolotājs” un pieteikumu konkursu „Mūsu Skolotājs”. Konkursa mērķis bija apzināt, kuras īpašības un kādu darba stilu skolēni savos skolotājos ciena un vērtē visaugstāk, kā arī veicināt labvēlīgas vides veidošanu starp skolēniem un pedagogiem. Konkursa rezultātā Bērnu un ģimenes lietu ministrijas projekta „Bērniem draudzīga skola” ietvaros tika apbalvoti labākie skolotāji, kurus izvirzījuši skolēni, un labākie eseju autori.

Papildus inspekcija organizēja semināru skolēnu līdzpārvalžu, skolēnu domju pārstāvjiem, kura laikā kopā ar skolēniem tika organizēta diskusija par būtiskākajām problēmām skolā un pašvaldībā, kā arī apspriestas iespējas rast šo problēmu risinājumus. Diskusijas laikā, darba grupu ietvaros, izstrādāts plāns tālākai sadarbībai. Sadarbība tiks turpināta arī 2008.gadā. Uz inspekcijas organizēto semināru bija ieradusies 44 skolēni no visas Latvijas. Plānots, ka reizi gadā notiks visu dalībnieku kopīga tikšanās inspekcijas telpās Rīgā, savukārt reizi ceturksnī – tikšanās atsevišķās darba grupās ar inspekcijas reģionālajiem inspektoriem (Rīgā, Kuldīgā, Liepājā, Bauskā, Valmierā, Cēsīs, Gulbenē, Rēzeknē, Daugavpilī).

Ņemot vērā to, ka vardarbības problēma skolās aizvien ir aktuāla problēma, 2008.gadā inspekcija uzsāks iecietības kampaņas organizēšanu skolās. Sadarbībā ar skolēnu domju pārstāvjiem tiks veikta skolēnu anketēšana, lai identificētu skolēnu savstarpējās vardarbības cēloņus, kā arī apzinātu skolēnu, pedagogu un vecāku

mijiedarbības pozitīvās un negatīvās iezīmes. Pēc veiktās aptaujas rezultātiem plānots organizēt fokusgrupas, kurās piedalītos visu trīs minēto pušu pārstāvji un kopā meklētu risinājumus konstatēto problēmu un risku mazināšanā. 2008.gadā iecietības kampaņas sākumposmā norisināsies arī eseju konkurss skolēniem.

3. Inspekcijas priekšlikumi normatīvo aktu grozījumiem, izvērtējot bērnu tiesību ievērošanas pārbaudēs konstatētos pārkāpumus

Situācijas uzlabošanai bērnu tiesību aizsardzības jomā inspekcija ir iesniegusi priekšlikumus vairāku normatīvo aktu grozījumiem:

Izvērtējot Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspektoru 2007.gada 1.pusgadā veiktajās bērnu personas lietu un bērnu tiesību ievērošanas pārbaudēs konstatētos bērnu tiesību pārkāpumus, inspekcija ir ierosinājusi Bērnu un ģimenes lietu ministrijai izvērtēt nepieciešamību izdarīt papildinājumus Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā, nosakot bērnu aprūpes iestādes amatpersonām atbildību par:

- izziņas nepieprasīšanu no Sodu reģistra (2007.gadā bērnu tiesību ievērošanas pārbaudēs konstatēts, ka 126 iestādes nebija pieprasījušas ziņas no Sodu reģistra, saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.panta piekto daļu).
- par uz bērna vārdu neatvērtu kredītiestādes kontu apgādnieka zaudējuma gadījumā;
- par neziņošanu kompetentām iestādēm bērnu tiesību pārkāpumu gadījumā;
- par neziņošanu Bērnu un ģimenes lietu ministrijai par adoptējamiem bērniem;

Vienlaikus inspekcija ir izteikusi priekšlikumu papildināt Administratīvo pārkāpumu kodeksu, paredzot atbildību nepilngadīgajai personai (bērnam) par aprūpes vai izglītības iestādes iekšējo kārtības noteikumu neievērošanu.

Piedāvātā redakcija paredzētu iespēju, kad par atkārtotu iekšējo kārtības noteikumu pārkāpšanu nepilngadīgajam tiktu piemēroti audzināšanas rakstura piespiedu līdzekļi, atbilstoši likumā „Par audzināšanas rakstura līdzekļu piemērošanu bērniem” noteiktajam. Šāds papildinājums Administratīvo pārkāpumu kodeksā palīdzētu novērst un ierobežot daudzās nepilngadīgo uzvedības problēmas, ar kādām nākas sastapties bērnu aprūpes vai izglītības iestādēm, kam šobrīd trūkst likumīga mehānisma, kā situāciju uzlabot.

Inspekcija ir sniegusi priekšlikumus arī grozījumiem Bērnu tiesību aizsardzības likumā par to, ja bērns nav sasniedzis 16 gadu vecumu un atrodas sabiedriskā vietā bez vecāku, aizbildņa, audžuģimenes vai viņu pilnvarotas pilngadīgas personas uzraudzības nakts laikā. Par nakts laiku uzskatāms laiks no plkst. 23.00 līdz 6.00, ja attiecīgā pašvaldība nav noteikusi citādi. Pamatojums – inspekcija, sadarbojoties ar valsts policijas darbiniekiem, ir konstatējuši, ka daudzas pašvaldības savos saistošajos noteikumos nav paredzējušas nakts laiku, kad 16 gadu vecumu nerasniegušā persona nedrīkst atrasties sabiedriskā vietā bez vecāku vai viņu likumisko pārstāvju uzraudzības. Tādējādi sakarā ar nepilnībām pašvaldību saistošajos noteikumos,

daudzās pašvaldībās policijas darbiniekiem nav tiesiska pamata aizturēt 16 gadus nenasniegušās personas. Līdz ar to var tikt apdraudēta bērnu drošība nakts laikā.

Pamatojoties uz konstatētajām problēmām, izskatot sūdzības un saņemot priekšlikumus no speciālistiem bērnu tiesību ievērošanas pārbaužu laikā, inspekcija ir veikusi normatīvo aktu analīzi par bērnu obligāto ārstēšanu no dažādu apreibinošu vielu atkarības. Sniegti priekšlikumi Izglītības un zinātnes ministrijai, Veselības ministrijai, Bērnu un ģimenes lietu ministrijai par veicamajiem pasākumiem un nepieciešamajiem grozījumiem normatīvajos aktos. Inspekcija ir piedāvājusi izdarīt grozījumus likuma „Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem” 14.pantā, paredzot, ka tiesa (tiesnesis) vai administratīvā komisija var uzlikt bērnam par pienākumu ārstēties no alkohola, narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu vai citādas atkarības, ja tā bijusi par pamatu nodarījuma vai pārkāpuma izdarīšanai **ar bērna vecāku (aizbildņa) vai bāriņtiesas piekrišanu** (līdz šim tas iespējams tikai, ja tam piekrīt arī pats bērns). Papildus inspekcija ir piedāvājusi audzinoša rakstura piespiedu līdzekļus piemērot jau no deviņu gadu vecuma, nevis no 11.

Inspekcija 2007.gadā uzsāka darbu pie likumprojekta psihologu profesionālās darbības regulēšanai izstrādāšanas, lai tiktu nodrošinātas bērnu tiesības uz kvalitatīvu un profesionālu psiholoģisku palīdzību.

Ņemot vērā vairākus traģiskus atgadījumus bērnu iestādēs un pasākumos, kad bijusi situācija, kurā, iespējams, atbildīgā darbinieka paviršības, neuzmanības vai bezdarbības dēļ ir gājis bojā vai guvis smagas traumas bērns, inspekcija Bērnu un ģimenes lietu ministriju ir informējusi par problēmām personu saukšanā pie atbildības par bērna drošības prasību neievērošanu un nepieciešamību paredzēt Krimināllikumā iestāžu vadītāju un darbinieku, kā arī bērnu pasākumu organizatoru kriminālatbildību, vienlaikus norobežojot arī tos nelaimes gadījumus, kuros neviena persona nav vainojama. papildus inspekcija sniegusi priekšlikumus Izglītības un zinātnes ministrijai par nepieciešamību papildināt normatīvos aktus attiecībā uz bērnu drošības garantēšanu izglītības iestāžu rīkoto pasākumu laikā.